

Z prac parlamentu

Opracowanie aktualne na dzień 21 marca 2016 r., przygotowane na podstawie informacji zawartych na stronie sejm.gov.pl, ze szczególnym uwzględnieniem uzasadnień do procedowanych ustaw.

1. Kwota wolna od egzekucji – w trosce o rencistów i emerytów

1.1. Obecnie

Jak wskazują wnioskodawcy, świadczenia emerytalno-rentowe są słabo chronione przed egzekucją komorniczą. W obecnym stanie prawnym wysokość kwoty wolnej od potrąceń jest zróżnicowana i – w zależności od kategorii potrąceń – wynosi 20%, 50% lub 60% najniższej emerytury lub renty. Posłowie zauważają, że jest to o wiele mniejsze zabezpieczenie niż np. z wynagrodzenia za pracę, gdzie potrącanie sum egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności (innych niż świadczenia alimentacyjne) kwotą wolną od potrąceń jest wysokość minimalnego wynagrodzenia. Z kolei środki zgromadzone na rachunku bankowym są wolne od zajęcia na podstawie sądowego tytułu wykonawczego aż do wysokości trzykrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Tymczasem komornik może prowadzić egzekucję nawet z najniższej emerytury lub renty, skutkiem czego świadczeniobiorca może pozostać bez środków do życia. W praktyce w przypadku egzekucji:

- wynagrodzenia za pracę wolna od potrąceń jest obecnie kwota 1032,34 zł (po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych),
- z emerytury, renty rodzinnej i osób całkowicie niezdolnych do pracy zasadniczo wolna od potrąceń jest kwota 364,09 zł,
- z renty osób częściowo niezdolnych do pracy – jest to kwota w wysokości 280,07 zł.

Kwoty, wymienione w przypadku rent i emerytur, stanowią 50% kwot określonych jako najniższe świadczenia w komunikacie Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Konkludując: w obecnym stanie prawnym pracownik może zachować kwotę prawie trzykrotnie wyższą niż osoba otrzymująca świadczenie emerytalne i niemal czterokrotnie wyższą niż osoba otrzymująca rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

1.2. Propozycja postów

Zgodnie z projektem ustawy, brzmienie miałyby zmienić ust. 1 w art. 141 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i podnieść kwotę wolną od egzekucji tak, aby – przy potrącaniu sum egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności (innych niż świadczenia alimentacyjne) – wolna od potrąceń była kwota emerytury i renty w wysokości najniższej emerytury lub renty (zależnie od rodzaju pobieranego świadczenia), po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych. Dzięki projektowanej zmianie emeryci i renciści będą mieć zapewnioną ochronę prawną w zakresie gwarancji otrzymania całego najniższego świadczenia, analogiczną do tej, z jakiej korzystają pracownicy.

Od zasady – określonej w art. 141 ust. 1 pkt 1 – wyjątek stanowią pkt 2 i 3. W pkt 2. kwota wolna od potrąceń to 75% emerytury lub renty określonej w pkt 1 przy potrącaniu należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 1–4 i 6–9. W pkt 3. kwota wolna to 30% kwoty lub renty określonej w pkt 1 przy potrącaniu należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 10.

2. Rezygnacja z obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego dla wspólnika jednoosobowej spółki z o.o. a stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

2.1. Obecnie

Zdaniem wnioskodawców projektu nowelizacji ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jej obecne zapisy tworzą nierówność – zarówno prawną, jak i faktyczną – pomiędzy wspólnikami spółek z o.o. a wspólnikami jednoosobowych spółek z o.o., bowiem ci drudzy są objęci obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności (zawiązania spółki), aż do czasu jej zaprzestania (likwidacja spółki). Z kolei wspólnicy pozostałych spółek nie tylko nie są objęci obowiązkowymi ubezpieczeniami, ale mogą być również zatrudniani we własnych spółkach. Obecnie przepisy, zdaniem wnioskujących, nie tylko nie znajdują odzwierciedlenia w konstytucyjnej zasadzie równości wszystkich wobec prawa, ale nie mają też żadnego racjonalnego uzasadnienia i często dotyczą osób, które nie prowadzą i nie chcą prowadzić indywidualnej działalności gospodarczej. Poza tym przepisy doprowadzają do sytuacji, kiedy to wspólnik jednoosobowej spółki – w celu wyłączenia go z obowiązku odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne i uzyskania korzystniejszego (bardziej opłacalnego) objęcia ubezpieczeniem społecznym – przekazuje osobie trzeciej jeden udział w spółce. Zmienia się wówczas jego pozycja, bo jest traktowany jak inni wspólnicy spółek kapitałowych (nie musi więc być też objęty ubezpieczeniem), ale nie wpływa to na sposób kierowania spółką, bo o losach i kierunkach działania spółki i tak stanowi większościowy wspólnik.

2.2. Propozycja postów

Projekt ustawy przewiduje zmianę art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Proponowane zmiany dotyczą usunięcia z zakresu podmiotów prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą (w rozumieniu ustawy) wspólników jednoosobowych spółek z o.o., bowiem spółki te są odrębnymi

osobami prawnymi, posiadającymi prawa i obowiązki, a ich wspólnicy nie prowadzą działalności gospodarczej na własny rachunek. Wnioskodawcy wskazują, iż wspólnicy ci powinni mieć: po pierwsze, możliwość pracy w legalnie utworzonych i odrębnych podmiotach prawnych, ze skutkami w sferze ubezpieczeń społecznych odpowiednimi do rzeczywiście istniejących umów o pracę i umów cywilnoprawnych; po drugie, prawo wyboru podejmowania pracy i objęcia ubezpieczeniem zamiast „obejmowania fikcją prawną”, która ogranicza m.in. prawa do wysokości emerytury. Wnioskodawcy podkreślają, że w tym kierunku mierza również Sąd Najwyższy, którego orzecznictwo nie wyklucza możliwości zatrudnienia jedyne go wspólnika w spółce na innym stanowisku poza zarządem, ale nakazuje przy tym badanie celu, okoliczności i sposobu realizacji umowy o pracę podejmowanej przez wyłącznego udziałowca spółki z o.o. Co więcej, wnioskodawcy podkreślają, że na nierówność praw wspólników jednoosobowych spółek z o.o. zwracają również uwagę komentatorzy Kodeksu spółek handlowych (Wydawnictwo C.H. Beck, 2012).

2.3. Uwagi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu wystąpił o ocenę poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych m.in. do Krajowej Izby Radców Prawnych oraz do Krajowej Rady Komorniczej, które nie zgłosiły zastrzeżeń co do projektowanych rozwiązań prawnych. Ważny głos wniósł jednak – pytany o opinię – Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Z punktu widzenia wykonawcy ZUS zwrócił uwagę m.in. na to, że brzmienie zmienionego zapisu spowoduje wyłączenie z obowiązku ubezpieczeń także wspólników spółki jawnej, komandytowej i partnerskiej. Poselski projekt zakłada, że o statusie wspólnika spółki jawnej, komandytowej, partnerskiej lub jednoosobowej spółki z o.o. będzie stanowić obowiązkowy tytuł podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym, ale pod warunkiem, że ten wspólnik złoży wniosek. Jednak, jak podnosi ZUS, ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych nie przewiduje podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym „na wniosek”. ZUS wskazuje na nieprecyzyjne utożsamianie w uzasadnieniu okresu obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym wspólnika jednoosobowej spółki z o.o. z okresem prowadzenia przez tę spółkę działalności, wskazując przy tym na fakt, iż w tym przypadku obowiązek podlegania ubezpieczeniom wynika z posiadania albo braku statusu wspólnika spółki. Ponadto nie zgadza się za stanowiskiem wzmiankowanym w uzasadnieniu do projektowanej zmiany, mówiącym, że obowiązujące przepisy ograniczają prawa wspólnika takiej spółki do podejmowania pracy poza spółką i tym samym objęcia ubezpieczeniami społecznymi z tego tytułu. Wszak prowadzenie pozarolniczej działalności może być jednym z dwóch lub więcej tytułów do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, dlatego też wspólnik jednoosobowej spółki z o.o. może jednocześnie pozostawać w stosunku pracy lub np. wykonywać prace na podstawie umowy zlecenia. Zgodnie ze stanowiskiem ZUS nie do zaakceptowania jest przedstawione w uzasadnieniu projektu stwierdzenie, że do wyłączenia wspólnika jednoosobowej spółki z o.o. z obowiązku ubezpieczeniowego wystarczy przekazanie

jednego udziału w tej spółce osobie trzeciej. ZUS wskazuje, że do celów ubezpieczeń społecznych tego rodzaju spółkę nadal należy traktować jako spółkę jednoosobową, bowiem udział drugiego współnika ma tylko iluzoryczny charakter (stanowisko takie zostało przedstawione w wyroku Sądu Najwyższego z 3 sierpnia 2011 r., podobne w wyroku SN z 7 kwietnia 2010 r.).

3. „Nie” dla ograniczeń niektórych uprawnień związków zawodowych i organizacji

Odrzucono projekt ustawy o związkach zawodowych, który dotyczył ograniczenia niektórych uprawnień związków zawodowych i ich organizacji, m.in. poprzez zwolnienie pracodawcy z obowiązku ponoszenia kosztów wynagradzania funkcyjnych pracowników związkowych oraz udostępniania związkom zawodowym pomieszczeń i urządzeń niezbędnych do wykonywania działalności związkowej, a także wprowadzenia pełnej transparentności gospodarki finansowej związków zawodowych (coroczne publikowanie sprawozdania finansowego).

4. Nowelizacja ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z ochroną miejsc pracy a prawo upadłościowe

1 stycznia 2016 r. weszła w życie ustawa z 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne zmieniające dotychczasowe uregulowania dotyczące upadłości firm (ochrona przed bankrutwem firm, które popadły w kłopoty finansowe). Z tego względu ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z ochroną miejsc pracy wymaga dostosowania do nowego stanu prawnego. Ponadto ustawa o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy zawierała oczywistą pomyłkę pisarską, która wymagała skorygowania.